

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВОНАВЦІВ

Марченко В. В.

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін та
міжнародного права Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Сучасна система суспільних відносин посилює вимоги до професійної компетенції фахівців у всіх сферах життєдіяльності. Розроблення єдиної загальнодержавної стратегії у галузі освіти, орієнтованої на формування і розвиток у молоді навиків життя в інформаційному суспільстві, спрямоване на знаходження шляхів формування активної позиції майбутнього фахівця, становлення досвіду цілісного розуміння професійної діяльності, системної дії у вирішенні нових проблем і завдань [1, с. 216].

Для сучасних наукових уявлень про компетентнісний підхід як порівняно нове педагогічне явище (І. Зимня, І. Єрмаков, Н. Бібік, Т. Шамова, О. Овчарук, А. Хуторський та ін.) характерним є визнання, що компетенції є необхідною складовою компетентності, а компетентність виступає запорукою успішної діяльності фахівця [2, с. 11; 3, с. 145].

О. Пометун визначає компетентність як сформовані структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, які дають змогу фахівцю визначати і вирішувати проблеми, що є характерними для певного напрямку професійної діяльності [4, с. 16].

Аналіз наукової літератури засвідчує неоднозначність у визначенні поняття «професійна компетентність». Нам імпонує визначення, яке пропонує Б. Андрієвський. Він вважає, що професійна компетентність фахівця являє собою комплекс особистісних якостей, придбаних знань, умінь і навичок, а також професійної спрямованості, на базі яких формуються необхідні компетенції, що, у свою чергу, стають основою функціональних компетентностей, котрі і формують професійну компетентність майбутнього

фахівця. Інакше кажучи, компетенцію слід розуміти як задану вимогу, норму підготовки особистості, а компетентність – як фактично сформовані її особистісні і професійні якості та досвід діяльності. Останні акумулюють чітке визначення професіограмних вимог до конкретних видів діяльності (компетенція) і сформований вибір комплексу якостей і набутого досвіду, що забезпечують виконання професійних функцій [1, с. 218].

У структурі професійної компетентності фахівця науковці виділяють такі компоненти: 1) мобільність знання (тобто, його постійне оновлення, оволодіння новою, невідомою інформацією для успішного застосування в певних умовах виконання професійної діяльності); 2) гнучкість мислення (фахівець повинен не тільки знати сутність проблеми, а й уміти її практично розв'язувати, застосовуючи при цьому, залежно від обставин, метод, найбільш доцільний щодо даних умов в даний час); 3) критичність мислення (тобто, здатність обирати найбільш оптимальне рішення, аргументовано відкидати помилкові судження, піддавати сумніву ефектні, але не ефективні рішення тощо) [5, с. 22–24].

Н. Яворська виділяє особливості формування професійної компетентності майбутніх юристів у контексті стандартизації, які виявляються: у врахуванні глобалізаційного та інтеграційного контекстів, що обумовлює потребу в уніфікації вимог до професійної компетентності юристів на національному, міжнародному та наднаціональному (міжнародному) рівнях; в орієнтації на міжнародні професійні стандарти/кодекси для юридичних професій; у необхідності кореляції професійних і освітніх стандартів для майбутніх юристів; в інформатизації суспільства, що в свою чергу висуває нові вимоги до компетентностей майбутніх фахівців [6, с. 224].

Формування професійної компетентності майбутніх правознавців відбувається в кількох напрямках. Схарактеризуємо деякі з них.

Залучення студентів до активного вивчення фахових дисциплін. Фахові правові знання спеціаліста при викладанні правових дисциплін ґрунтуються на різносторонніх і глибоких знаннях системи права в цілому і його галузях, зокрема основних принципах і тенденціях розвитку, розуміння процесів його

реалізації і методики викладання. Організовуючи навчальний процес, викладач має бути впевненим у необхідності різностороннього поглиблення знань у результаті опанування студентами фахової діяльності, досконалого володіння навичками, користування методами і формами при аналізі тієї чи іншої юридичної ситуації. Це дозволить значно підвищити рівень професійної компетенції випускників юридичних факультетів вищих освітніх закладів, які повинні усвідомлювати необхідність постійного самовдосконалення [7, с. 293].

Забезпечення засвоєння національних та міжнародних нормативно-правових актів. У майбутніх правознавців необхідно формувати здатність і готовність тлумачити і застосовувати закони й інші нормативні правові акти; забезпечувати дотримання законодавства в діяльності державних органів, фізичних і юридичних осіб, юридично правильно кваліфікувати факти й обставини, розробляти документи правового характеру, здійснювати правову експертизу нормативних актів, давати кваліфіковані юридичні висновки і консультації, приймати правові рішення і здійснювати інші юридичні дії відповідно до законів, розкривати і встановлювати факти правопорушень, визначати міри відповідальності і покарання винних, вживати необхідні заходи щодо поновлення порушених прав [8].

Проведення позааудиторних заходів правової тематики. З метою формування професійної компетентності майбутніх правознавців у вищих освітніх закладах проводяться позааудиторні заходи правничого спрямування, а саме: прес-конференції, бесіди, брифінги, лекції, семінари, дебати, «круглі столи», зустрічі студентів з працівниками суду і юстиції, прокуратури, органів внутрішніх справ, вечори запитань і відповідей, вікторини, диспути, збори в академічних групах з обговоренням поведінки правопорушників-студентів, організовується участь студентів у різних формах охорони громадського порядку. Ефективним засобом у правовиховній роботі є ділові ігри [9, с. 145].

Залучення до роботи в органах студентського самоврядування. Ефективному формуванню професійної компетентності сприяє підвищення ролі молоді в студентському самоврядуванні. Реалізовуватися права студентських

колективів щодо участі в управлінні справами вищого освітнього закладу можуть лише в процесі практичної діяльності. Важливо створити правову основу студентського самоврядування: адміністрація закладу зобов'язана сприяти студентським колективам у здійсненні їх повноважень, надавати на їх прохання необхідну для прийняття рішень інформацію, приміщення для проведення заходів, обладнання і матеріальні засоби, у встановлені терміни давати відповіді на пропозиції, що вносяться студентськими колективами [10, с. 172].

Отже, професійна компетентність майбутніх правознавців, яка визначається як комплексна характеристика фахівця, що виявляється в конкретній професійній діяльності та включає знання, уміння, навички, здібності, досвід, мотивацію і особистісні властивості, формується в ході: засвоєння студентами матеріалу фахових навчальних дисциплін; забезпечення засвоєння національних та міжнародних нормативно-правових актів; організації позааудиторної роботи правничого спрямування; участі у діяльності органів студентського самоврядування та ін.

Література:

1. Андрієвський Б. М. Професійна компетентність сучасного педагога. *Педагогічні науки: зб. наук. праць* / ред. Є. С. Барбіна. Херсон: Вид-во ХДУ, 2014. С. 216–220.
2. Андрусишин Б. І. Підготовка правознавчих кадрів для освітньої галузі. *Юридичні читання молодих вчених* : Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції 23-24 квітня 2004 року. Київ, 2004. С. 3–13.
3. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. *Стратегія реформування освіти в Україні*. Київ : К. І. С., 2003. 296 с.
4. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / За заг.ред. О. В. Овчарук. Київ : КІС. 2004. С. 16–25.
5. Чошанов М. А. Дидактическое конструирование гибкой технологии обучения. *Педагогика*. 1997. № 2. С. 21–29.
6. Яворська Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх юристів у контексті стандартизації. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2017. № 2 (14). С. 223–228.
7. Юзько Т. М., Слугоцька В. М. Актуальні аспекти підготовки студентів спеціальності «Правознавство» у гуманітарному коледжі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Педагогічні науки. Вип. 2 (88). С. 292–296.
8. Івашкевич І. В. Структура професійної компетентності юриста. URL : http://psytir.org.ua/upload/journals/2.2/authors/2016/Ivashkevych_Iryna_Vladyslavivna_Struktura_profesijnoi_kompetentnosti_yurysta.pdf. (дата звернення 04.06.2018).

9. Кічук Я. В. Правова компетентність майбутнього фахівця – пріоритетне завдання громадянської освіти у вищій школі. *Вісник Львівського університету. (Серія «Педагогіка»)*. 2008. Вип. 23. С. 141–147.

10. Клочкова Д. М., Чернуха Н. М. Взаємозв'язок формування правової компетентності майбутнього вчителя з правовим вихованням особистості. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. № 12 (223). С. 168–174.